

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ” สนใจที่จะศึกษา ๑) เพื่อศึกษาการนำหลักสังคหวัตถุธรรม ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาการนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๑๐๓ คน กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน เทศบาลในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๘๒ คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมีคำตอบให้เลือก (Check List) โดยสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับการนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้าน ทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา จำนวน ๔๐ ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามคือ มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดมีลักษณะเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ และตอนที่ ๓ เป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน ๔ ข้อ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่มีต่อการนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการ แจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ทดสอบสมมุติฐาน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา กับข้อมูลทั่วไปด้านเพศ อายุ

วุฒิการศึกษา และระดับการปฏิบัติงาน ใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้านประเภทของการปฏิบัติงาน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F - test) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของบุคลากรเทศบาลตำบลอำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายดำเนินการวิจัยเชิงเอกสารและเชิงสำรวจ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และแบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไป พบว่า

๕.๑.๑.๑ เพศ พบว่า บุคลากรเทศบาลตำบลอำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๓๐ และเพศหญิง ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗๐

๕.๑.๑.๒ อายุ บุคลากรเทศบาลตำบลอำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐๐ รองลงมา มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๐ และมีอายุ ๒๐ - ๓๐ ปี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐

๕.๑.๑.๓ ระดับการศึกษามหาวิทยาลัยเทศบาลตำบลอำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีปริญญาตรีจำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐๐ รองลงมา มีต่ำกว่าปริญญาตรี ๒๗ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๐ และมีสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐

๕.๑.๑.๔ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานบุคลากรเทศบาลตำบลอำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ระหว่าง ต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐๐ รองลงมา มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานระหว่าง ๕-๑๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๐ มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐

๕.๑.๒ หลักสัจหวัดธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

สัจหวัดธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจคน การผูกไมตรีเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันมีหลัก ๔ ประการได้แก่ (๑) ทาน คือการให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการ ผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้นต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับก็ก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อน รวมทั้งการให้ความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นจริงด้วย (๒) ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดถ้อยคำที่เป็นจริง

และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พุดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูด จึงทำให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การทำงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานยิ่ง (๓) อุตตจริยา คือ การประพุดคิดนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทดมเทแรงกายในการช่วยเหลือผู้อื่น แก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยแรงกาย บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (๔) สมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมสมอบต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว เปลี่ยนแปลงง่ายและดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับประชาชน

๕.๑.๓ การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษาวิเคราะห์การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านสมานัตตตา ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอุตตจริยา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

๑. ด้านสมานัตตตา บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นำหลักสังคหัตถุธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ สามลำดับแรกคือ เคารพในการตัดสินใจตามมติที่ประชุม รองลงมา คือ ท่านปฏิบัติหน้าที่โดยไม่แสวงหาช่องว่างของกฎหมาย กฎระเบียบเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เจ้าหน้าที่แต่งกายด้วยเครื่องแบบที่สุภาพสะอาด เรียบร้อย และเหมาะสม

๒. ด้านทาน บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นำหลักสังคหัตถุธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ สามลำดับแรกคือ ให้ความอนุเคราะห์และหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น มากน้อยเพียงใด รองลงมา คือ ได้ให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่มารับบริการเป็นอย่างดี เช่น ที่จอดรถ, น้ำดื่ม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เคยบริจาคทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในขณะปฏิบัติหน้าที่

๓. ด้านปิยวาจา บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นำหลักสังคหัตถุธรรมด้านปิยวาจา ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ สามลำดับแรกคือ ท่านเป็นผู้พูดจาสุภาพ อ่อนหวานประชาชนที่มาติดต่อราชการรองลงมา คือ ไม่พูดเท็จ พูดต่อเสียด พูดหยาบพูดเพื่อเจ้า พูดเหลวไหล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชาชนได้รับการสื่อสารที่ดีและเป็นประโยชน์จากเทศบาล

๔. ด้านอัตถจริยา บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นำหลักสังคหัตถุธรรมด้านอัตถจริยา ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ สามลำดับแรกคือ ท่านทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการในการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม รองลงมา คือ ท่านได้ช่วยทำกิจธุระ ทำหน้าที่แทนเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่ต้องร้องขอ

๕.๒ อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

๕.๒.๑ การวิเคราะห์การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเป็นเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรม การพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญให้แก่บุคลากรในองค์กรเพื่อให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและทัศนคติ ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาบุคลากรถือว่าเป็นความรับผิดชอบขององค์กรที่จะทำให้นุคลากรที่อยู่ในองค์กรนั้นได้รับการพัฒนาและศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อองค์กรต้นสังกัด ทั้งนี้ในการพิจารณาในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรในองค์กร มีศักยภาพสูงในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ ขุนอาสา ที่ได้ศึกษาผู้บริหารกับการใช้สังคหัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาทราบว่า การนำหลักสังคหัตถุธรรมไปใช้ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับข้าราชการครูผู้สอนนั้น ผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักทานในระดับมาก โดยสร้าง

ความพึงพอใจให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ ด้วยการให้สิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ หรือให้โอกาสในการศึกษาหาความรู้ เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนยอมรับในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาว่ามีคุณค่าต่อตนเองและสังคม สามารถนำหลักธรรมนี้ไปเป็นแนวปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุธรรมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความร่วมมืออันดีต่อกัน เพราะการบริหารงานนั้นผู้บริหารต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย จะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม ความร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานจะช่วยส่งเสริมให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและมีความเข้าใจอันดีต่อกัน และยังสอดคล้องกับ สมหวัง สวัสดิ์วิท ที่ได้ศึกษาพุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จากการศึกษาทราบว่า เป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมเข้ามาเสริมทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการปฏิบัติหน้าที่และทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะพุทธจริยธรรมเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติของผู้รู้ ผู้มีธรรมและนิติธรรมความซื่อตรง หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมหรือเรียกว่า การปฏิบัติงานแบบธรรมาภิบาล ช่วยให้การงานเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมานัตตตาซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมากทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด รู้จักวางตัวเหมาะสมกับฐานะที่ควรจะเป็นและที่ตนเองเป็น เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ และคำสั่งขององค์กร เพื่อเป็นการให้เกียรติ และยอมรับผู้บังคับบัญชา เสนอข้อคิดเห็นโดยสุภาพอ่อนน้อม เมื่อผู้บังคับบัญชาถามความเห็นหลีกเลี่ยงการบ่นเรื่องงานที่ยากลำบากให้ผู้บังคับบัญชาฟัง เพราะอาจสร้างความเข้าใจผิดต่อว่าต้องการความดีความชอบ หรือแสดงถึงการขาดความอดทนก็ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับตัวเองอย่างเสมอต้นเสมอปลายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌฐนิ เลิศเรืองเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง“การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาชัย ๒ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย ๒ ส่วนใหญ่มีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน กล่าวคือมีความเต็มใจและสมัครใจที่จะเป็นพยาบาลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจึงตั้งใจขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่คอยดูแลผู้ป่วยอย่าดี สม่ำเสมอและไตร่ตรองพิจารณาวางแผนการพยาบาลอย่างรอบคอบซึ่งคล้อยกับหลักอิทธิบาท ๔

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอิตถจริยา ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเป็นเพราะในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ต้องพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ซึ่งต้องใช้ความอดทนเป็น

อย่างมาก การประพัตินให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่นของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน ซึ่งเป็นข้อสำคัญ เพราะว่าทุกคนต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่างๆเช่น ท่านได้ช่วยทำกิจธุระทำหน้าที่แทนเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ ท่านให้บริการแก่ประชาชน โดยไม่มุ่งหวังว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทน สิ่งของ หรือคำชมเชย มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนเช่นงานเทศกาลต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ขุนอาสา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้สังคมวัฒนธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักสังคมวัฒนธรรมไปใช้ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับข้าราชการครูผู้สอนนั้น ผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักอัตถจริยา โดยผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ประพฤติประโยชน์ในแง่ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูผู้สอนทั้งงานในหน้าที่และงานส่วนตัวที่ประสบปัญหา หากแต่การช่วยเหลือด้านทรัพย์สินหรือการเกื้อกูลครอบครัวผู้ได้บังคับบัญชาในโอกาสอันควรผู้บริหารยังปฏิบัติน้อยไป

การอภิปรายผลเป็นรายด้านตามลำดับดังนี้

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านทาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถให้ความช่วยเหลือช่วยเหลือเพื่อนๆ เท่าที่จะทำได้ เช่นแนะนำภาระงานร่วมทำกิจกรรมต่างๆให้สำเร็จด้วยดี มีความกระตือรือร้น ไม่บ่นเบี่ยงเมื่อมีคนต้องการความช่วยเหลือ ได้ช่วยทำกิจธุระ ทำหน้าที่แทนเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ ทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการในการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน โดยส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยตำรวจเอกหญิง เพชรา อนุจร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจมีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันด้านสังคมวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ๑ เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้อื่น

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของด้านทานพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความอนุเคราะห์และหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ต้องยึดหลักเมตตาเป็นหลักเพราะภาระหน้าที่ในการบริการประชาชนและรักษาความยุติธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินไปด้วยกัน ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นหากจะยึดหลักธรรมแต่เพียงอย่างเดียวก็อาจทำให้บุคลากร

เทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน ต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมายในการทำงาน บางครั้งจึงจำเป็นต้องใช้หลักทางการทางด้านรัฐศาสตร์เข้ามาใช้ในการทำงาน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรพงษ์ พลดี ได้ทำการศึกษา “การนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่าการนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านสังคหวัตถุธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติหน้าที่นั้นต้องอาศัยหลักธรรมที่ครองใจคน ผูกมัดใจคน เพราะพนักงานส่วนท้องถิ่นต้องให้บริการประชาชนทุกระดับ การปฏิบัติหน้าที่จึงจำเป็นต้องมีหลักเมตตาเพื่อให้ประชาชนที่ได้รับบริการเกิดความประทับใจสูงสุด

ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เคยปรึกษาแพทย์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะเพราะรายได้ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นั้นเมื่อเทียบกับรายได้ของข้าราชการประเภทอื่นถือว่าค่อนข้างต่ำ ทำให้ต้องประหยัดอดออม เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายภายในครอบครัว การปรึกษาจึงเป็นลักษณะของการร่วมทำบุญตามกำลังทรัพย์มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยตำรวจเอกหญิง เพชรา อนุจร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจมีการนำหลักจริยธรรม ไปใช้ในชีวิตประจำวันด้านสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1 เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้อื่น

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านปียาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะการปฏิบัติหน้าที่ต้องพบปะกับประชาชนมากมาย ทุกระดับชั้นของสังคม จึงต้องใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ นุ่มนวล ชวนฟัง เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร และตัวผู้พูดเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา สุตจิตร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่าผลการวิเคราะห์การนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านหลักสังคมสงเคราะห์ (สังคหวัตถุ ๔) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ให้การช่วยเหลือประชาชน ให้การต้อนรับด้วยวาจาสุภาพมีการนำหลักธรรมไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของด้านปียาจาพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านเป็นผู้พูดจาสุภาพ อ่อนหวานประชาชนที่มาติดต่อราชการซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุร

พัศตรพิมาน อำเภอดุตรพัศตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีหน้าที่รับใช้ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้กล่าวถึงภารกิจของตำรวจไทยว่า หน้าที่โดยทั่ว ๆ ไปว่ามีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ขุนอาสา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้หลักสังคัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” พบว่า การปฏิบัติตามหลักปียาจนัั้นผู้บริหารยังไม่ได้ปฏิบัติอย่างแท้จริง ปฏิบัติเฉพาะการพูดจาอ่อนหวาน สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ขณะเดียวกันการพูดจาที่อ่อนหวานของผู้บริหารนั้นข้าราชการครูผู้สอนยังเห็นว่าผู้บริหารยังขาดความจริงใจ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชาชนได้รับการสื่อสารที่ดีและเป็นประโยชน์จากเทศบาล ค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะเทศบาลตำบลจตุรพัศตรพิมานภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ในพื้นที่เป็นเวลานาน จนก่อให้เกิดความแห้งแล้ง และส่งผลกระทบต่อชุมชนประชาชนในเขตเทศบาล ประชาชนบางส่วนอาจจะไม่ได้รับข้อมูล และความช่วยเหลืออาจไม่ทั่วถึงเช่น ที่เทศบาลมีเครื่องสูบน้ำบริการกับประชาชน มันอาจไม่พอต่อความต้องการของประชาชนแต่ การปฏิบัติหน้าที่เทศบาลสนับสนุนดำเนินการให้ประชาชนในเขตเทศบาลมีกระแสไฟฟ้าและน้ำประปาสำหรับอุปโภคบริโภคใช้ทั่วถึงทุกครัวเรือนปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ราชการ ชุมชน ศาสนสถาน สถานที่สาธารณะ ถนน คลอง และสวนสาธารณะเทศบาลให้สวยงามสะอาด ตามแนวทางพัฒนา ชุมชนเข้มแข็งน่าอยู่อาศัยอย่างยั่งยืนจึงทำให้ค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณี เลิศเรืองเจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาชัย ๒ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” พบว่ามีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย ๒ ส่วนใหญ่มีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน กล่าวคือมีความเต็มใจและสมัครใจที่จะเป็นพยาบาลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจึงตั้งใจขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่คอยดูแลผู้ป่วยอย่างดี และไตร่ตรองพิจารณาวางแผนการพยาบาลอย่างรอบคอบ

3) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านอัตถจริยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพัศตรพิมาน อำเภอดุตรพัศตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด การฝึกตนให้เป็นประโยชน์ และการสร้างประโยชน์ให้กับคนอื่นชวนช่วยเหลือกิจการงานธุระให้ เพื่อนร่วมงานด้วยกัน ในการสอนแทนเมื่อเพื่อนร่วมงานติดภารกิจไม่ว่าง ช่วยกิจประโยชน์กำลังความคิด ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน

(กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ มีความเอื้อเฟื้อ สงเคราะห์ และช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและประชาชน เมื่ออยู่ในฐานะที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ หรือประสบปัญหา เพื่อนฝูงเดือดร้อน ขาดแคลน ก็มีเมตตาจิตให้ปันสิ่งของที่ตนมีอยู่ที่พอจะปันได้ จะเป็นเครื่องอุปโภค ยารักษาโรค หรือแม้แต่ที่พักอาศัย เป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์เท่าที่จะสงเคราะห์กันได้ และในบางคราวก็เป็นเรื่องของอริยาศยไมตรีในทำนองที่แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ หมูไปไก่อมา อนุเคราะห์กันและกัน แบ่งกันกินแบ่งกันใช้เท่าที่สมควรเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของด้านอัตถจริยาพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการในการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรที่จะเข้ามาเป็นบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน นั้น ได้เข้ามาทำหน้าที่ด้วยความสมัครใจ เป็นที่พึงของประชาชนเมื่อยามเดือดร้อนต้องมีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนี เลิศเรืองเจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาชัย ๒ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” พบว่ามีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย ๒ ส่วนใหญ่มีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน กล่าวคือมีความเต็มใจและสมัครใจที่จะเป็นพยาบาลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจึงตั้งใจขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่คอยดูแลผู้ป่วยอย่างดี และใคร่ตรวจพิจารณาวางแผนการพยาบาลอย่างรอบคอบ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่ต้องร้องขอซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน การฝึกตนให้เป็นประโยชน์ และการสร้างประโยชน์ให้กับคนอื่นชวนช่วยเหลือกิจการงานธุระให้เพื่อนร่วมงานด้วยกัน ในการสอนแทนเมื่อเพื่อนร่วมงานติดภาระกิจไม่ว่าง ช่วยกิจประโยชน์กำลังความคิด ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ขุนอาสา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้หลักสังคัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” พบว่าผู้บริหารปฏิบัติและให้การสนับสนุนผู้ร่วมงาน ปฏิบัติทั้งงานในหน้าที่และงานส่วนตัวของข้าราชการครูผู้สอน ซึ่งเป็นไปตามหลักอัตถจริยา นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนข้าราชการครูผู้สอน ร่วมงานของชุมชน

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านสมานัตตตา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน รู้จักวางตัวปรับตัว

ให้เข้ากับคนอื่นในทางที่ชอบให้ได้ ไม่ให้พูดว่า “ตัวเองเข้ากับคนอื่นได้หมด แต่คนอื่น ๆ ต่างหากที่เข้ากับตนเองไม่ได้” ทุกคนมีทั้งส่วนดีส่วนเสียทั้งนั้น ไม่มีใครที่สมบูรณ์แบบ ๑๐๐ % ให้พยายามมองหาส่วนดีของเขาและหาประโยชน์จากส่วนดี เพื่อนจะประสบความสำเร็จตามความถนัดของตัวเองได้ยากก็ตาม จะต้องไม่หลงตัวลืมนั่นเป็นคางคกขึ้นวอ มะพร้าวต้นคก ขาจากต้นมี ขี้เข้าได้ดี ที่โบราณท่านว่า คางคกขึ้นวอ คือถ้าทำอะไร ๆ มากเกินไปก็เสียหลักของสมานัตตตา จะต้องวางดินเสมอปลาย จะต้องไม่วางตัวต่ำจนเกินไป หรือถือนื้อถือนื้อตัวจนเกินไป พอให้สมควรกับฐานะของตนเอง

เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของด้านสมานัตตตาพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เคารพในการตัดสินใจตามมติที่ประชุม ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน รู้จักวางตัวปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นในทางที่ชอบให้ได้ ไม่ให้พูดว่า “ตัวเองเข้ากับคนอื่นได้หมด แต่คนอื่น ๆ รู้จักให้เกียรติให้ความเคารพ แก่ผู้อื่นซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ชุนอาสา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้หลักสังคัตถธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” พบว่าผู้บริหารยังปฏิบัติตามหลักสมานัตตตาน้อยไป โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเสมอภาค และการควบคุมอารมณ์ในขณะที่ปฏิบัติงาน ควรลดบทบาทในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาลงให้มาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เจ้าหน้าที่แต่งกายด้วยเครื่องแบบที่สุภาพสะอาด เรียบร้อย และเหมาะสมซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่าเป็นเพราะบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน รู้จักวางตัวเหมาะสมกับฐานะที่ควรจะเป็นและที่ตนเองเป็น เช่น เป็นข้าราชการก็ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่สมเกียรติ ศักดิ์ศรี ชื่อเสียง ให้บริการแก่ประชาชนโดยอาศัยความสนิทสนม รู้จักมักคุ้น หรือเป็นบุคคลที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ดูแลอำนวยความสะดวก ก็จะต้องดูแลอำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็วกว่าประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งอาจทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการโดยทั่วไปเกิดความคิดว่าเป็นการให้บริการตามฐานะของประชาชนโดยไม่คำนึงถึงสิทธิอันเท่าเทียมกันของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ชุนอาสา ดังกล่าว

๕.๓ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนี้เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอมือง จ.อุดรธานี ร้อยเอ็ด ดังนี้

๑. ในการให้บริการประชาชนควรมีการพัฒนาด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

๒. เจ้าหน้าที่ที่มีการแสดงออกที่เป็นมิตรและจริงใจ ต่อการให้บริการ

๓. ในการให้บริการประชาชนควรมีการเน้นการบริการที่สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้รับและส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ให้บริการเกิดการประทับใจในการรับบริการทุกครั้ง

๔. ในการให้บริการประชาชนควรมีการยึดหลักสังคหวัตถุธรรมในด้านทาน โดยให้ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ให้กับประชาชนที่มาใช้บริการเป็นกิจหลัก

๕. ในการให้บริการประชาชนควรมีการพูดจาที่ไพเราะน่าฟังและให้คำชี้แนะแก่ผู้ที่มาใช้บริการด้วยปิยวาจา

๖. ในการให้บริการประชาชนควรมีการสงเคราะห์ประโยชน์ ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการให้บริการ อันเป็นการยึดตามหลักอรรถจริยา

๗. ในการให้บริการประชาชนควรมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่เลือกปฏิบัติกับการบริการประชาชนถือเป็นการยึดหลักสมานัตตตา

๕.๔ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาเข้ากับหน่วยงานของรัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

๒. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการให้บริการแก่ประชาชนผู้มารับบริการ

๓. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิจัยความพึงพอใจของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการของส่วนราชการที่มีปฏิสัมพันธ์

๔. ควรศึกษากลุ่มประชากรกลุ่มอื่นๆ ในหน่วยงาน

๕. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด